

מעמיקים שורשים

על כוחו של מרכז כובד משותף

כ"ז בטבת התשפ"ו
16/01/2026

יושב עם מ"מים- מ"פים של אחד מגדודי החי"ר.

"הסמ"פים שומרים על הילדים", מסביר לי המג"ד.

יושבים יחד לשיחה על ערכים ורוח לחימה.

הם מלאים בערכים, ומלאים ברוח לחימה.

הם אחרי יום משמעותי יחד, כזה שחיבו לו זמן רב.

אנחנו מדברים על "מרכז כובד" זהותי. על היכולת להניע מתוך היחד.

בשלב מסויים אחד מהם שואל- רגע, אבל איפה מרכז הכובד הזהותי הזה בארגון? מה המקור המשותף והמוסמך של הרוח הזו? מקבילי האמריקאי, אני מניח, היה עונה מיד: "החוקה". אם הוא מה- ARMY, סביר להניח שהיה מצטט גם את ה- Warrior Ethos. אם הוא מהמארינס, יכול להיות שהוא ישיב מיד- Sempre Fidelis, נאמן תמיד. ממלכתיות זקוקה למרכזי כובד. צבא ממלכתי זקוק להם כפליים. תמיד, ודאי בשעת מלחמה. אנחנו זקוקים לסמלים. למילים, וגם למסמכי יסוד.

באתוס הצה"ל- אלה הגנבים הפלמ"חניקיים שגורמים לנו לחשוב שאנחנו לא זקוקים להם. הפלמ"ח בכלל התנגד לדרגות, עקרונות המלחמה זה לחלשים, תורות ותפיסות זה למכללות הצבאיות ורוח צה"ל זה לקורס מ"כים. אבל יש גם טעמים נוספים- לעתים מתוך יצירתיות ויוזמה, מתוך שאיפה לאותנטיות פיקודית, ולעתים מתוך רתיעה ממחלוקות, אנחנו מניחים בצד הדרך את מרכזי הכובד שלנו.

ובכלל, שורשים? מרכז כובד? אנחנו בני אלפי שנים, התקווה היא בת שנות אלפיים, וכח המגן העברי בן למעלה ממאה שנה. מה נעשה עם זה? נדחוס לתוך הטירונות ארבעת אלפים ומשהו שנות עם ואומה? מאה וחמישים שנות ציונות?

אלה לא שאלות חדשות. כל תרבות פיתחה מנגנונים לעניין הזה. טקסטים קאנוניים, אוכל טוב, טקסים, וקצת שירה לא תזיק. תחשבו על ההגדה של פסח למשל. האם היא מספרת את כל סיפור יציאת מצרים? בקושי. אבל היא מנשאי הזיכרון החזקים ביותר שלנו.

בואו נתחיל מהיסודות. יש שיעור בטירונות שברוב הטירונות שאני מכיר קוראים לו "דגלסמלהמנון" אלה שלוש מילים נפרדות, אבל איכשהו זה תמיד נהגה ברצף, כמילה אחת. חישבו לעומק על העניין הזה של "דגלסמלהמנון". באמת שלא צריך הרבה יותר מזה. עוד שיעור? "הפקודה", היה פעם שיעור חובה כזה. עוד אחד? "השבועה", שכל מילה בה נושאת עימה תילי תילים של מורשת וערכים.

הלאה. אפשר להתקדם למסמכי היסוד שלנו. צה"ל אצר לאורך השנים שני מסמכים בהם הוא איגד את יסודותיו ותמצית זהותו. האחד הוא "רוח צה"ל", השני הוא "יעוד ויחוד" שניהם ראויים להרחבה מעמיקה יותר.

אבל כשלב ראשון אני מציע לקרוא, למשל, את רוח צה"ל מתחילתו ועד סופו. לצערי, אני מוצא שבתוך יצירתיות רבה, והשגות שונות, ואמירות כאלה ואחרות- אנחנו מדלגים על הבסיס: לקרוא, ולקחת אחריות על ההטמעה.

וכן, זה טבעי שאנחנו חשים שגם חלק מהיסודות התערערו. או היו מעורערים מלכתחילה. במעלה האוקטובר ההוא של 2023, כתב המשורר והרב אלחנן ניר **ש"אנחנו צריכים תורה חדשה"**.

"עכשו כמו אויר לנשימה / אנחנו צריכים תורה חדשה."

עכשו בתוך האויר שנגמר והצואר שנמחק / אנחנו צריכים משנה חדשה וגמרא חדשה

וקבלה חדשה ועליות נשמה חדשות / ובתוך כל השבר והמלח וההכרבה, עכשו

חסידות חדשה וציננות חדשה / והרב קוזק חדש וברנר חדש

ולאה גולדברג חדשה ויחיה דעת חדש..."

זו תחושה אותנטית. חלק מהלך הרוח והלב והשכל של לאחר השבעה באוקטובר הוא שבר עמוק. תחושה שצריך למחוק ולכתוב הכל מחדש. שבאמת צריך תורה חדשה. ומגילת עצמאות חדשה. ואולי שבועה חדשה. ורוח צה"ל חדש.

יכול להיות. להבדיל, אבל אני גם לא חושב שהרב אלחנן ניר ביקש לומר שיש לכתוב לאה גולדברג חדשה וכן הלאה. ואני חושב שלעתים, בשעת הסער, יש להכביד את מרכזי הכובד. להעמיק אותם. לחזק אותם. וכדאי מאוד בבוא העת לבחון הכל, מן היסוד.

אבל עד שנעשה זאת, אני מציע לכולנו לדבוק במה שיש.

דגל | סמל | המנון | שבועה | רוח צה"ל | מגילת העצמאות

למען הסר ספק, הסדר כאן אקראי. אנחנו צבא עם, רחב ידיים, שיש בו הכל מהכל, כולם מכולם. אנחנו מתמודדים עם דילמות קשות, יום יום שעה שעה. המינימום להתחלה הוא **היכולת לאחוז בשפה משותפת**. ולמי שתהה- על הדגל היתה פעם מחלוקת פוליטית. על ההמנון יש עדיין, מדי פעם. על השבועה, לא תאמינו, מגיעה שאילתא מעת לעת- למה ככה ולמה לא אחרת. ואנחנו עדים בשנים האחרונות לדיון על תוקפה המשפטי חוקתי של מגילת העצמאות ועל היבטים כאלה ואחרים של רוח צה"ל. וכל אלו הם חלק לגיטימי מדיון חשוב, שטוב שהוא מתנהל.

"אלו ואלו דברי אלוהים חיים", חתמו פעם חז"ל מחלוקת מיתולוגית. אבל הוסיפו: **"הלכה כבית הלל"**. בסופו של יום, יש החלטה שנוהגים לפיה.

מסתבר שמילת השנה היא "הביתה". באופן טבעי זה קשור לשובם של החטופים.

אבל **מנקודת מבטנו כצבא, המילה הזו טעונה במשמעויות רבות ונוספות**; היא קשורה לביטחון שעלינו לספק ליושבי הספר והגבולות, כתנאי לשבתם לבטח. היא קשורה לכל סיום סבב של כל מילואימניק, בדרך הביתה. היא מכילה את התנועה הבסיסית של המסע הגדול שמגיע בסופה של כל מלחמה: המסע הביתה. והיא גם משקפת את הצורך שלנו כצבא למצוא פנאי וקשב לשגרות, לסדרים ברורים- גם תוך כדי מלחמה שטרם נחתמה. ולבסוף, **הביתה היא הצורך לחזור ליסודות מהם אנו עשויים: למורשת, לערכי צה"ל, ללבנות היסוד שלנו כאומה, כצבא וכבית לאומי.**

בהערכה,

תא"ל, סמואל בומנדיל

קצין החינוך והנוער הראשי

איגרת קצין החינוך והנוער הראשי

"אין עם אשר יסוג מחכירות חיו"